

EDUCAREA LIMBAJULUI PRIN JOCUL DIDACTIC

Bianca NEGRILĂ

Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad

Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Adresă: str. Praporgescu, nr.1 – 3, tel 0257/338533,

0257/250609, e-mail: cup@uvvg.ro

Abstract

The didactic game is a valuable means of instruction and education for the kindergarten child, because it solves, in an adequate manner, the complex didactic tasks of the kindergarten program.

The multimedia tools open large perspectives to the diversification of different didactic games as well as to their evaluation in the interactive instruction.

No matter what the type of verbal games for language development is, they assure a correct expression, contributing to the memory training and to the development of children's thinking.

Cuvinte cheie: *joc didactic, educație, strategii, vocabular, obiective.,*

Copiii descoperă lumea înconjurătoare, prin intermediul jocului, care sub aparența divertismentului se poate înălța până la nivelul seriozității, constituind o modalitate de învățare pentru preșcolari, prin care aceștia își însușesc experiența de viață a adulților.

Prin joc copilul învață să descifreze lumea reală, dobândind cunoștințe, priceperi și deprinderi, prin efort propriu, câștigă experiență în vorbire, înainte de a se angaja în forme de limbaj mai complicate, cum sunt cititul și scrisul.

Limbajul include ascultarea, vorbirea, citirea și scrierea. Pentru a vorbi bine un copil trebuie mai întâi să audă cum sună cuvintele. Pentru ca cititul să aibă sens, copilul trebuie să cunoască conceptele exprimate de cuvintele pe care le citește. Ca să scrie independent și nu să copieze, copilul – școlar trebuie să știe să utilizeze cuvintele în mod independent în vorbire. Fiecare pas se bazează și este dependent de pasul precedent.

La grădiniță, în vederea dezvoltării vorbirii și educării limbajului există numeroase posibilități ludice de organizare și desfășurare a activității fundamentale - activități frontale dirijate (obligatorii) și complementare. Când copilul participă la un proces de învățământ desfășurat în mod organizat, jocul se poate îmbina cu învățarea, luând forma *jocului didactic*.

Jocul didactic, este deci, un mijloc de instruire și educare a copiilor, ca procedeu metodic de realizare optimă a sarcinilor concrete pe care și le propune procesul de învățământ și ca formă de organizare a activității de cunoaștere și de dezvoltare a capacităților psihofizice pe toate planurile.

Jocul didactic presupune participarea activă și interactivă a copiilor în procesul de asimilare a noului, în contexte care îmbină elementele instructive și formative cu elemente distractive ludice. Prin comparație cu celelalte jocuri, are un caracter instructiv mult mai pronunțat și se utilizează în grădiniță mai cu seamă în scopul îmbogățirii și aprofundării experienței cognitive a copiilor, precum și în vederea dezvoltării optime a proceselor și funcțiilor psihice.

Jocul didactic constituie un mijloc valoros de instruire și educare a copiilor de vârstă preșcolară, deoarece rezolvă, într-o formă cu totul adecvată vârstei, sarcini instructive complexe, programate în grădinița de copii

Eficiența jocului didactic în raport cu celelalte mijloace practicate în grădiniță este cu atât mai mare cu cât realizăm o concordanță perfectă între procesul de cunoaștere a mediului înconjurător, procesul de învățare și acțiunea de joc, atât de atractive pentru preșcolar. Ceea ce caracterizează în esență jocul didactic constă în aceea că el îmbină într-un tot unitar și armonios atât sarcini specifice jocului, cât și sarcini și funcții specifice învățării.

Jocul didactic, conform clasificării propuse de I. Cerghit, este o metodă de acțiune, dar nu o metodă de acțiune reală (autentică), precum exercițiul, ci o metodă de acțiune fictivă (bazată pe simulare). Ivit din trebuințe interne, mereu crescânde ale copilului ca expresie a interiorizării contactului acestuia cu lumea înconjurătoare, jocul este “spontaneitatea originală”, este acțiune urmărită prin ea însăși, fără utilitate imediată, generatoare de distracție și de reconfortare, de sentimente de plăcere și de bucurie.

Sprrijinindu-se pe această spontaneitate, jocul reclamă “ o armonie naturală între cerințele situației de joc și aptitudinile celor ce se joacă” (**Homo ludens**, p. 197). Conform definiției oferite de J. Huizinga, “jocul este o acțiune specifică, încărcată de sensuri și tensiuni, întotdeauna desfășurată după reguli acceptate de bunăvoie și în afara sferei utilității sau necesității materiale, însoțită de simțăminte de înălțare și de încordare, de voioșie și destindere” (**Ibidem**, p. 214 - 215).

Elementele de joc – imprimă jocului didactic un caracter mai viu și mai atrăgător, aduc varietate și o stare de bună dispoziție, de veselie și de bucurie, de divertisment și de destindere, ceea ce previne apariția monotoniei și a plictiselii, a oboselii.

Ideea de a folosi jocul didactic în scopuri educative a fost clar exprimată încă din antichitate de către Platon, iar mai târziu, în vremea renașterii de Vittorino da Feltre, apoi de Bacon și Fenelon, iar în epoca modernă de Froebel, Decroly, Montessori, Huizinga ș. a.

În epoca noastră, jocul a devenit cu adevărat un instrument educativ și didactic, “o bază a metodelor de instruire și educație în învățământul preșcolar și în cel primar și, transpus în forme specifice (vezi jocurile de simulare) pătrunde și în învățământul secundar și universitar” (**Metode de învățământ**, p. 215)

Într-adevăr, *jocul didactic* reprezintă metoda fundamentală utilizată în învățământul preșcolar. Pentru a evita confuzia frecventă dintre formele de activitate și metodele de învățământ utilizate în grădiniță, țin să precizez că, în funcție de raporturile care se pot stabili între forme și metode, se pot identifica două situații:

1. Forma de activitate este identică cu metoda de învățământ principală utilizată în cadrul acelei activități. Este cazul activităților de joc didactic. În cadrul acestei activități, alături de metoda titulară, sunt folosite, firește, și alte metode și procedee. Exemplu: în cadrul jocului didactic sunt folosite și alte metode ca: instructajul, conversația, explicația, demonstrația etc.

2. Forma de activitate poartă numele unui procedeu din cadrul uneia dintre metodele de bază. (Este cazul memorizării, care nu este o metodă, ci este un procedeu în cadrul metodei exercițiului. Străduindu-se să memoreze poezia, copiii efectuează, de fapt, exerciții de memorizare.)

Ca metodă de învățământ, jocul intervine pe o anumită secvență de instruire, ca un ansamblu de acțiuni și operații ce se organizează în forma specifică jocului didactic.

Educatorea trebuie să fie în măsură să transforme intenția de joc în acțiune propriu-zisă de învățare și să motiveze participarea activă a copiilor, chiar dacă pornește de la o sarcină euristică, prin elementele sale specifice: competiția, manipularea, surpriza, așteptarea.

Jocul antrenează intens copilul în stimularea și exercitarea vorbirii în direcția propusă, fără ca el să conștientizeze acest efort. Astfel, prin intermediul jocului didactic se fixează și se activează vocabularul copiilor, se îmbunătățește pronunția, se formează noțiuni, se însușesc construcții gramaticale.

Obiectivele activității instructiv – educative desfășurate în vederea pregătirii preșcolarului pentru activitatea din școală pot fi sistematizate astfel:

- dezvoltarea auzului fonematic (prin jocuri și exerciții de recunoaștere și pronunțare corectă a sunetelor limbii române, de analiză și sinteză practică: sunet, silabă, cuvânt, prepoziție),
- îmbogățirea, activizarea și nuanțarea vocabularului;
- însușirea practică a raporturilor gramaticale, sub aspect morfologic și sintactic;
- formarea capacității de exprimare logică, clară, corectă a ideilor;
- dezvoltarea fluenței și fluidității exprimării în vorbirea monologată și dialogată;

- formarea ritmului de vorbire corespunzător conținutului și a deprinderilor de a respecta pauzele, intonația și accentul;

- prevenirea și corectarea defectelor de vorbire.

Pregătirea pentru însușirea cititului implică o instrucție lingvistică completă, adică dezvoltarea vorbirii sub toate aspectele: fonetic, lexical, gramatical, fluiditate, expresivitate – cu accent permanent pe dezvoltarea auzului și percepției fonematice, pe formarea abilității de a distinge cuvintele în propoziție și a pronunța corect sunetele, pe capacitatea de a face analiza și sinteza cuvintelor, pe obișnuirea copiilor cu ritmul silabic al cuvintelor, pe formarea unor propoziții închegate, pe folosirea corectă a raporturilor gramaticale și înțelegerea mesajului.

În grupa mare – pregătitoare se pot desfășura cu copiii jocuri – exercițiu bazate pe *metoda fonetică, analitico-sintetică* de învățare a scris - cititului, jocuri destinate să pregătească pe copii pentru trecerea la perioada preabecedară în clasa I.

Exemple:

Acum spune tu!

Ce face? (pronunțarea corectă a următoarelor consoane: c, m, b, r, s, ș, t, ț etc.) – jocul are ca scop consolidarea deprinderii de a pronunța corect sunetele în cuvinte și cuvintele în propoziții (cuvinte, sunete, propoziții).

Răspunde repede și bine (cuvinte, silabe, propoziții), are ca scop formarea deprinderii de a identifica cuvintele dintr-o propoziție, și de a le despărți în silabe; activizarea vocabularului.

Spune ceva despre (pentru izolarea cuvintelor din propoziție)

Mai spune ceva! (pentru formarea de propoziții dezvoltate).

Completează ce lipsește (pentru izolarea cuvintelor scurte din propoziție, prepoziții, conjuncții, pronume, forme neaccentuate ale verbelor.)

Ce știi despre mine? (pentru folosirea corectă a pronumelui personal la singular) - (Eu știu că el e bun). **Eu, tu, el** (este un joc prin care s-a fixat deprinderea de a folosi corect pronumele personal la numărul singular, făcând corect acordul cu verbul. De asemenea prin acest joc am mai urmărit dezvoltarea vocabularului, a atenției și a gândirii. La grupa mică copiii efectuează diferite acțiuni pe care le verbalizează folosind și pronumele personal:

- Tu ai adus păpușa?

- Eu am adus păpușa.

- Cine a primit mingea? (Eu am primit mingea)

Educatorea complică jocul prin alegerea unui conducător care are sarcina de a atinge umărul unui copil și de a i se adresa astfel: Ce știi tu despre el, ea...? Ce știi tu despre ...mine, el, ea? Jocul continuă prin schimbarea conducătorului și alegerea altor variante de joc prin folosirea concomitentă a două pronume personale. (Cu cine te joci? –Eu mă joc cu el. –Eu mă joc cu ea.)

Noi, voi, ei, ele (este un alt joc prin care sarcina copiilor este de a folosi în propoziții pluralul pronumelor personale: noi, voi, ei, ele, făcând corect acordul cu verbul)

Acesta, aceasta (pronumele demonstrativ) este un joc prin care se urmărește folosirea în propoziții a pronumelui demonstrativ la toate genurile și numerele (aceasta, acesta, aceea, acesta, aceștia, aceea), folosind jetoane copiii alcătuiesc propoziții (Acesta este un băiat/ Aceștia sunt băieți; Aceasta este o masă, dar e mică față de aceea/ Acestea sunt mese și sunt mici față de acelea.).

Ce faci?... (pentru fixarea reprezentării de timp: ziua, noaptea, dimineața, la prânz și seara).
La acest joc am propus copiilor să spună în cor versurile:

“Copac mare,

Copac mic,

Hai să ne jucăm

Un pic. Și să-mi spui

Pentru că-mi placi

Dimineața,

Tu ce faci?

În timp ce spun versurile, ei imită și mișcările cerute de text. Când versurile s-au terminat, educatoarea numește un copil să spună ce face:

(Dimineața mă spăl pe față Dimineața fac patul. Dimineața servesc micul dejun. Dimineața merg la grădiniță.)

Jocul se reia întrebând ce face la prânz, seara. Este bine să se insiste denumind acțiunile ce se petrec în diferite momente ale zilei.

În scopul îmbogățirii vocabularului copiilor cu substantive proprii, care să denumească numele lor, al fraților, al părinților etc., la grupa mică și mijlocie se pot organiza jocurile: **La cine s-a oprit jucăria?, Familia mea, Unde a sosit scrisoarea?** (pentru denumirea corectă a adresei de acasă și de la grădiniță).

Cele mai multe jocuri didactice sunt destinate îmbogățirii lexicului copiilor cu substantive comune care denumesc: obiecte și fenomene percepute direct în natura înconjurătoare și în viața socială, obiecte de igienă personală, îmbrăcăminte, alimente, mijloace de locomoție, anotimpurile etc., astfel se recomandă folosirea la grupa mică a jocurilor: **Cu ce se îmbracă păpușa?, Să servim musafirii** (recunoașterea și denumirea unor obiecte de veselă, alegerea lor în raport de utilitate), **Ghicește ce a cumpărat mama?** (denumirea unor fructe, legume, alimente), **Caută-ți hrana** (denumirea diferitelor animale, a hranei lor), **Mama își caută puii** (denumirea animalelor și a puilor).

Pentru formarea deprinderii de a despărți corect cuvântul în silabe, se poate solicita copiilor să precizeze câte silabe are cuvântul dat și să spună care este prima silabă, cea de-a doua, cea de-a treia etc. În acest scop se fac mai multe feluri de exerciții, inclusiv exerciții de completare a unor versuri cu silaba care lipsește:

“Sus zbură o al-bi-ni-tă

Și vorbea cu o ..... (fe-ti-ță)

Haide spune, știi tu oare,

Cum zbor eu din floare în ... (flea-re).

Litere și numere, sunete și semne – este un joc interesant pentru copii. Având în vedere scrierea din școală trebuie să se acorde o importanță mare literelor, pentru recunoașterea lor de către preșcolari în descifrarea Abecedarului.

Ex. În cadrul unei activități de observare cu tema “Animalele domestice”, sinteza parțială se poate face folosind metoda jocului didactic prin ghicirea onomatopeei specifice fiecărui animal. **Spune cum face!** (pisica, câinele, porcul, oaia, capra, vaca etc. - pentru pronunțarea corectă a unor sunete).

La grupa pregătitoare pentru consolidarea deprinderii de a construi propoziții și fraze cu sens logic, cu o exprimare corectă, coerentă și fluentă se poate folosi jocul **Mănușa** (vorbire dialogată) urmărind reproducerea dialogului dintre personajele unei povești, identificarea expresiilor afirmative, interogative și exclamative din vorbirea altora.

Prin jocuri didactice educatoarea are posibilitatea să contribuie la îmbogățirea lexicului copiilor preșcolari și cu diferite adjective: **Fluturii vin la flori; Ce știi despre el?** (precizarea unor caracteristici de formă, culoare, dimensiune, cantitate). Deci, jocurile didactice contribuie din plin la îmbogățirea lexicului, sub aspect achizițional de noi cuvinte, al consolidării și activizării lor, sarcină deosebit de importantă la această vârstă a marilor acumulări.

Pentru precizarea unor cuvinte-omonime, se pot desfășura jocuri cum ar fi: **La televizor; Cum este?** (pentru îmbogățirea vocabularului cu cuvinte sinonime). Nu trebuie neglijate jocurile didactice care contribuie la îmbogățirea vocabularului copiilor cu cuvinte-adverbe referitoare la locul unde se petrece acțiunea, la timpul când se desfășoară și la modul cum aceasta se realizează.

La activitatea de memorizare **Tâlharul pedepsit** de Tudor Arghezi, se poate folosi metoda *jocului didactic* pentru completarea unor propoziții eliptice în introducerea în activitate prin observarea unui tablou reprezentând un roi de albine pe un câmp înflorit. (De unde își adună albinele mierea?...din flori; Cum se numește căsuța lor care adăpostește fagurii de miere? ...stup;

Dar intrarea în stup? ...urdiși; Cunoașteți un animal sălbatic căruia îi place mierea?...ursul). Spuneți cum fac albinele? (zuu, zuu, zuu); Dar ursul? (morrr, morrr, morrr).

Literatura de specialitate oferă diferite clasificări jocurilor didactice, care pot fi utilizate în cadrul disciplinelor de învățământ în funcție de inventivitatea educatoarei.

Mijloacele multimedia deschid perspective largi diversificării tipurilor de jocuri didactice și valorificării lor în instruirea interactivă.

În funcție de modul de organizare jocurile didactice pot fi: colective, în perechi, în grupe sau pe echipe.

Metoda *jocului didactic* poate fi utilizată pentru atingerea celor mai diverse obiective, în toate tipurile de activități didactice și în toate etapele procesului de învățământ: de sensibilizare a elevilor pentru activitate, de predare, de asimilare, de fixare, de feed-back, de evaluare, de consolidare, de recapitulare.

Deci, jocul didactic contribuie atât la îmbogățirea vocabularului, activizarea și exersarea lui, cât și la însușirea unei exprimări clare, coerente, corecte din punct de vedere gramatical, la cultivarea independenței în vorbire și stimularea creativității în exprimarea orală.

În joc educatoarea trebuie să antreneze toți copiii, să-și dozeze eficient intervențiile încât jocul să nu-și piardă cursivitatea, nici intensitatea și nici interesul.

Indiferent de tipul jocurilor verbale de dezvoltarea vorbirii, acestea asigură o exprimare corectă, contribuie la exersarea memoriei și contribuie la dezvoltarea gândirii copiilor.

Bibliografie

1. Alexandru, J.- Filipescu, V., *Stimularea creativității verbale la copii*, în *Culegere metodică*, 1975;
2. Andraud, A., *Cum facem exercițiile de vorbire*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980;
3. x x x, *Cercetări asupra comunicării*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973;
4. Cerghit, Ioan, *Metode de învățământ*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1980;
5. Chircev, E., *Particularități de vârstă ale preșcolarilor*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1965;
6. Chiscop, Liviu, *Didactica Educației limbajului în învățământul preșcolar*, Bacău, Editura "Grigore Tabacu", 2000;
7. Coja, I., *Natura și funcțiile limbajului*, în *Tratat de lingvistică generală*, București, 1971;
8. x x x, *Copilăria – fundament al personalității*, Coordonator Silvia Dima, Editată de "Revista învățământului preșcolar", București, 1997;
9. Damșa, Ion – Toma-Damșa, Maria – Ivănuș, Zoe, *Dezvoltarea vorbirii în grădinița de copii și în clasele I-II*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996;